EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П’ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «КАГАНОВСЬКИЙ ПРОТИ УКРАЇНИ (№ 2)»
(CASE OF KAGANOVSKYY v. UKRAINE (No. 2))

(Заява № 5694/19)

РІШЕННЯ

П. 1 ст. 5 Конвенції • Позбавлення свободи • Незаконне затримання особи з психічним розладом у державному закладі соціального захисту населення, яке не супроводжувалося достатніми гарантіями проти свавілля • Відсутність офіційного рішення та судового дозволу
П. 4 ст. 5 Конвенції • Відсутність передбаченої законодавством процедури для звернення заявника до суду щодо перегляду законності позбавлення свободи
П. 5 ст. 5 Конвенції • Не забезпечено право на відшкодування

Підготовлено Секретаріатом. Не є обов’язковим для Суду.

СТРАСБУРГ

05 березня 2026 року

ОСТАТОЧНЕ
05.06.2026

Це рішення набуло статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції. Його текст може підлягати редакційним виправленням.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

У справі «Кагановський проти України (№ 2)»

Європейський суд з прав людини (П’ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Катержіна Шімачкова *(Kateřina Šimáčková), Голова*,
Марія Елосегі *(María Elósegui)*,
Георгіос А. Сергідес *(Georgios A. Serghides),*
Ґільберто Фелічі *(Gilberto Felici)*,
Микола Гнатовський *(Mykola Gnatovskyy)*,
Ваге Григорян *(Vahe Grigoryan),*
Себастьєн Б’янкері *(Sébastien Biancheri), судді*,
та Мартіна Келлер *(Martina Keller), заступник Секретаря секції,*

з огляду на:

заяву (№ 5694/19), яку 26 грудня 2018 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Володимир Володимирович Кагановський (далі – заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про частину скарг, а також визнати решту скарг у заяві неприйнятними;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 03 лютого 2026 року

постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Заява стосується стверджуваного затримання заявника у державному закладі соціального захисту населення, а також відсутності ефективного механізму ініціювання судових проваджень з метою перегляду такого затримання та отримання відшкодування. Заявник, головним чином, посилався на пункти 1, 4 та 5 статті 5 Конвенції.

ФАКТИ

2. Заявник народився у 1958 році. Заявника представляв пан М. Тарахкало, юрист Української Гельсінської Спілки з прав людини (далі – УГСПЛ), який практикує в м. Київ. Заявник помер 25 грудня 2019 року.

3. Уряд представляла його Уповноважений, пані М. Сокоренко з Міністерства юстиції.

4. Факти справи можуть бути узагальнені таким чином.

5. Заявник довгий час мав психічні розлади, у тому числі параноїдну шизофренію. У зв’язку з психічним захворюванням у 1986 році він отримав статус особи з інвалідністю. Згідно з наявною медичною документацією стан його психічного здоров’я з часом

погіршився, що призвело до неодноразової госпіталізації, а також втрати роботи, сім'ї та житла. Заявник зловживав алкогольними напоями і вдавався до безвідповідальної фінансової поведінки, у тому числі брав кредити та використовував їх для азартних ігор. Як повідомлялося, у травні 2012 року він намагався вчинити самогубство на станції метро.

6. У червні 2012 року заявник пройшов судово-психіатричну експертизу, на підставі якої 11 вересня 2012 року районний суд міста Києва встановив, що він не міг усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. Заявника визнали недієздатним.

7. Починаючи із серпня 2013 року заявнику був призначений законний опікун: спочатку його батько, а згодом (з травня 2015 року) – брат.

I. ПЕРЕБУВАННЯ ЗАЯВНИКА У ЗАКЛАДІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

8. 06 серпня 2014 року на підставі письмової заяви його опікуна та направлення Департаменту соціальної політики Виконавчого органу Київської міської ради заявника помістили до Київського психоневрологічного інтернату (далі – психоневрологічний інтернат), державного закладу соціального захисту населення.

9. Згідно з наявною інформацією, хоча заявника ніколи не просили надати офіційну згоду на його поміщення до психоневрологічного інтернату, він не заперечував проти цього. Він мешкав у житловому корпусі закладу, користувався свободою пересування територією та мав дозвіл адміністрації періодично залишати заклад. Хоча для виходу за межі території йому був потрібен дозвіл, заявник спочатку вважав, що його перебування у психоневрологічному інтернаті було добровільним (див. рішення у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine)*, заява № 2809/18, пункти 18 та 80, від 15 вересня 2022 року).

10. Адміністрація психоневрологічного інтернату характеризувала заявника як напруженого, амбівалентного, тривожного та «безглуздого» у висловлюваннях і вчинках, негативістичного, а подеколи агресивного щодо інших осіб. За повідомленнями, він не виявляв критичного усвідомлення стану свого здоров'я або своєї поведінки, «вперто стверджував», що ніколи не страждав на будь-який психічний розлад, і зазначав, що його родичі продали його квартиру без його згоди. Він також страждав від порушень сну, а одного разу викинув із вікна свої зубні протези та інші особисті речі. Згідно з наданою інформацією протягом перебування заявника в закладі йому періодично надавалася так звана «підтримуюча терапія».

11. У 2016 році, коли заявник все ще проживав у психоневрологічному інтернаті, він дійшов висновку, що його психічний стан покращився, і звернувся із проханням, щоб його опікун та органи опіки та піклування вжили заходів для поновлення його цивільної дієздатності. Оскільки він не отримав на нього відповіді, у лютому 2017 року за допомогою юристів з УГСПЛ він особисто звернувся до національного суду з проханням поновити його цивільну дієздатність. У своїх доводах, поданих ним під час провадження щодо поновлення його дієздатності, заявник стверджував, що його психічний стан істотно покращився, він був знову здатний контролювати свої дії, а попереднє рішення про визнання його недієздатним (див. пункт 6) більше не було обґрунтованим. Він також зазначив, що не міг домогтися проведення судово-психіатричної експертизи за власною ініціативою, а його законний опікун не бажав сприяти йому у поновленні його цивільної дієздатності.

12. Згідно з твердженнями заявника 01 квітня 2017 року або близько цієї дати, невдовзі після порушення провадження стосовно поновлення його цивільної дієздатності, працівники психоневрологічного інтернату повідомили, що йому було заборонено залишати територію закладу. Заявник стверджував, що така заборона була запроваджена на прохання його законного опікуна з метою перешкодити йому взяти участь у судових засіданнях у провадженні щодо поновлення його цивільної дієздатності.

13. 23 червня 2017 року опікун заявника, яким на той момент був його брат, звернувся до адміністрації психоневрологічного інтернату з проханням заборонити заявникові залишати територію закладу у зв’язку із погіршенням стану його здоров’я.

14. У період з 27 червня до 06 липня 2017 року заявник тримався у відділенні посиленого (інтенсивного) нагляду психоневрологічного інтернату (докладніше та висновки Суду щодо цього періоду див. згадане рішення у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine)*, пункти 13 – 22 та 87). Після переведення заявника назад до житлового корпусу психоневрологічного інтернату заборона залишати територію закладу продовжувала діяти.

15. 07 жовтня 2017 року опікун заявника знову звернувся до адміністрації закладу з вимогою заборонити заявникові мати будь-яких відвідувачів, «у тому числі юристів УГСПЛ», якщо він сам не був присутній. Він також повторив свою попередню вказівку (див. пункт 13) про заборону заявникові залишати заклад.

16. 16 листопада 2017 року двоє юристів УГСПЛ відвідали заявника у психоневрологічному інтернаті, щоб доставити його у судове засідання з розгляду провадження стосовно поновлення його цивільної дієздатності. Відеодоказ, поданий заявником, свідчить, що під час розмови із юристами того дня директор психоневрологічного

інтернату пан С. підтвердив, що заявникові було заборонено залишати територію закладу. У зв'язку з цим директор прямо послався на письмові вказівки опікуна заявника (див. пункти 13 та 15), а також на стверджувану відсутність законних підстав для їхнього ігнорування.

На іншому відеозаписі, зробленому того ж дня, заявник, спілкуючись із юристами УГСПЛ через огорожу психоневрологічного інтернату, поскаржився, що йому не дозволяли залишати територію закладу, висловлював бажання пройти незалежну судово-психіатричну експертизу, щоб довести покращення свого психічного стану, та повідомив юристів про тиск з боку свого законного опікуна з метою змусити його відмовитися від провадження щодо поновлення його дієздатності.

17. Згідно з твердженнями заявника заборона залишати заклад діяла приблизно до 27 червня 2018 року, коли адміністрація психоневрологічного інтернату повідомила, що йому було дозволено залишати заклад тричі на тиждень. Приблизно з 15 липня 2018 року йому було дозволено залишати заклад щодня на три години.

18. Тим часом після того, як заява заявника про поновлення його цивільної дієздатності декілька разів переглядалася, у тому числі з підстав, пов'язаних із первинною відмовою національних судів визнати його право ініціювати цивільне провадження без згоди його опікуна (докладніший опис відповідного судового провадження див. згадане рішення у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine)*, пункти 33 – 41), 28 травня 2019 року районний суд міста Києва постановив провести щодо заявника стаціонарну судово-психіатричну експертизу з метою встановлення його здатності усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. Відомостей про те, чи було таку експертизу проведено, немає.

19. 25 грудня 2019 року заявник помер в психоневрологічному інтернаті.

20. 17 березня 2021 року цивільне провадження щодо поновлення його цивільної дієздатності було закрито у зв'язку зі смертю заявника.

II. СКАРГИ ЗАЯВНИКА ДО ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

A. Заява про вчинення кримінального правопорушення

21. 13 жовтня 2017 року юристи УГСПЛ подали до поліції повідомлення про злочин, у якому, серед іншого питань, скаржилися на триваюче незаконне позбавлення заявника свободи адміністрацією психоневрологічного інтернату, яке розпочалося 01 квітня 2017 року або близько цієї дати. Вони зазначили, що заявника змушували перебувати на території закладу і він не міг підтримувати зв'язок із зовнішнім світом або відвідувати церкву.

22. Відповідне кримінальне провадження було порушено Оболонським управлінням поліції ГУ НП у місті Києві 12 грудня 2017 року. Під час розслідування працівники поліції відібрали письмові пояснення в адміністрації психоневрологічного інтернату, в яких адміністрація підтвердила, що опікун заявника заборонив закладу організовувати зустрічі заявника з третіми особами, якщо опікун також не був присутній. Адміністрація закладу також вказала, що під час перебування заявника у психоневрологічному інтернаті стан його здоров'я не покращився. У зв'язку з цим вона послалася на результати його судово-психіатричної експертизи 2016 року, копію якої не було надано слідчому. Вбачається, що жодної інформації стосовно тверджень заявника про незаконне позбавлення свободи, надано не було. Також відсутня інформація, чи допитували працівники поліції коли-небудь заявника, його опікуна або адміністрацію психоневрологічного інтернату під час кримінального провадження. Поточний стан цього розслідування невідомий.

B. Скарги, подані у межах провадження щодо поновлення дієздатності заявника

23. У межах провадження щодо поновлення його дієздатності заявник неодноразово порушував питання заборони залишати йому психоневрологічний інтернат. Зокрема, у листі, надісланому ним до Апеляційного суду міста Києва 18 грудня 2017 року, заявник повідомив відповідних суддів, що він бажав поновити свою цивільну дієздатність, щоб залишити психоневрологічний інтернат, знайти партнера для життя та працевлаштуватися, однак на той момент він не міг цього зробити, оскільки адміністрація психоневрологічного інтернату незаконно заборонила йому залишати заклад. Аналогічні доводи були наведені у Верховному Суді, який у своїй постанові від 15 серпня 2018 року послався на аргумент заявника, що засідання Апеляційний суд міста Києва відбувалися за його відсутності, оскільки адміністрація психоневрологічного інтернату не дозволила йому залишити територію закладу.

C. Офіційні запити до психоневрологічного інтернату

24. 07 та 29 серпня 2018 року юристи заявника подавали до психоневрологічного інтернату адвокатські запити з проханням надати письмове підтвердження заборони на залишення ним закладу. Вони також просили психоневрологічний інтернат зазначити законні підстави для вжиття такого заходу та, у разі якщо відповідні твердження були необґрунтованими, надати їм копії записів журналу реєстрації входу та виходу.

25. Листами від 16 серпня та 07 вересня 2018 року обидва запити були залишені без задоволення на тій підставі, що психоневрологічний інтернат не визнавав повноважень юристів УГСПЛ діяти від імені заявника та запитувати відповідну інформацію.

ВІДПОВІДНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ТА ПРАКТИКА

I. НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

A. Закон України «Про психіатричну допомогу» 2000 року

26. Закон України «Про психіатричну допомогу» розрізняє госпіталізацію осіб з психічними розладами до психіатричних закладів та поміщення осіб із психічними розладами до психоневрологічних закладів соціального захисту.

Хоча госпіталізація до психіатричних закладів може здійснюватися як добровільно, так і у примусовому порядку, поміщення до закладів соціального захисту завжди вважається добровільним заходом, і національні суди на жодному етапі цього процесу не залучаються.

27. Статті 14, 16 та 17 встановлюють, що особи, які страждають на психічний розлад, можуть бути госпіталізовані до психіатричних закладів у примусовому порядку, якщо вони можуть отримати належне лікування лише в стаціонарних умовах в закладі з надання психіатричної допомоги та якщо внаслідок тяжкого психічного розладу вони вчинили або виявляють реальний намір вчинити дії, що являють собою безпосередню небезпеку для себе чи оточуючих, або якщо вони неспроможні самостійно задовольняти свої основні життєві потреби. Такі особи мають бути обстежені комісією лікарів-психіатрів протягом 24 годин з часу госпіталізації, а відповідний заклад з надання психіатричної допомоги повинен направити до суду заяву про госпіталізацію особи в примусовому порядку. Такі особи можуть подавати індивідуальні заяви до суду кожні три місяці з метою перевірки наявності підстав, що виправдовують госпіталізацію у примусовому порядку до психіатричного закладу.

28. Порядок поміщення осіб із психічними розладами до психоневрологічних закладів соціального захисту регулюється статтею 23. Зокрема, такі особи можуть бути поміщені на підставі заяви, поданої за їхньою власною ініціативою (якщо вони мають цивільну дієздатність), або за ініціативою їхнього законного опікуна – разом із висновком медичної комісії, до складу якої входить лікар-психіатр (якщо вони визнані недієздатними). Відповідно до статті 24 підставами для виписки осіб з таких закладів є: (і) особиста письмова заява відповідної особи разом із висновком комісії лікарів-психіатрів про

можливість особи задовольняти свої основні життєві потреби самостійно; (ii) письмова заява законного опікуна цієї особи; або (iii) рішення суду про незаконне поміщення особи до такого закладу.

29. Стаття 23 також зобов'язує адміністрацію таких закладів організовувати, щоб особи, які перебувають у них, проходили огляд лікарською комісією (до складу якої, серед інших, має входити лікар-психіатр) не рідше одного разу на рік з метою вирішення питання щодо необхідності подальшого їхнього проживання у таких закладах, або щодо можливості перегляду рішень про визнання їх недієздатними.

30. Крім того, стаття 25 надає таким особам право на приватне спілкування з іншими (у тому числі своїми адвокатами), на забезпечення таємниці листування, на доступ до медіа, на дозвілля та заняття творчою діяльністю, на відправлення релігійних обрядів і додержання релігійних канонів, на звернення до адміністрації закладу, а також на отримання пенсій та інших соціальних виплат. В інтересах захисту їхнього здоров'я і безпеки як відповідних осіб, так і інших осіб лікар-психіатр або комісія лікарів-психіатрів може обмежити їхнє право приймати відвідувачів наодинці, придбавати і використовувати предмети повсякденного вжитку, а також перебувати на самоті. Будь-яке рішення про обмеження цих прав має бути зафіксоване у медичній документації та може бути оскаржено до суду.

B. Рішення Конституційного Суду України від 01 червня 2016 року та 20 грудня 2018 року

31. У двох рішеннях (№ 2-рп/2016 та № 13-р/2018), що стосувалися госпіталізації до психіатричних закладів осіб, позбавлених дієздатності та нездатних надати згоду на вжиття такого заходу, Конституційний Суд України встановив, що такі особи могли бути госпіталізованими у такий спосіб лише на підставі судового рішення. Чинні на той момент положення Закону України «Про психіатричну допомогу», які дозволяли таку госпіталізацію виключно на підставі або рішення лікаря-психіатра, ухваленого за прохання законного опікуна, або рішення органів опіки і піклування, були визнані такими, що не відповідали Конституції України. Зокрема, у своєму рішенні від 01 червня 2016 року Конституційний Суд України встановив:

> «Госпіталізація недієздатної особи до психіатричного закладу ... передбачає довгострокове надання цій особі психіатричної допомоги у стаціонарних умовах. Госпіталізована ... особа цілодобово перебуває у такому закладі без можливості добровільно залишити його територію, а її дії постійно контролюються медичним персоналом.
>
> ...

> Встановлена у Законі України «Про психіатричну допомогу» процедура госпіталізації недієздатної особи до психіатричного закладу ... не передбачає судового контролю за такою госпіталізацією, оскільки законодавець фактично розглядав її як добровільну, хоча госпіталізація [відповідної особи] відбувається без надання нею усвідомленої згоди.
>
> ... [Така госпіталізація] має здійснюватися з дотриманням конституційних гарантій захисту прав і свобод людини ... та виключно за рішенням суду...»

C. Типове положення 2016 року

32. Типове положення про психоневрологічний інтернат було затверджено Кабінетом Міністрів України 14 грудня 2016 року. Його загальні положення щодо функціонування таких закладів та влаштування до них пацієнтів наведено в згаданому рішенні у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine),* пункти 54 – 58).

33. Пункт 26 Положення передбачає, що недієздатні пацієнти можуть вибувати з таких закладів на строк до шести місяців протягом календарного року на підставі письмової заяви, поданої їхніми опікунами та/або їхніми родичами чи іншими особами, які мають намір тимчасово їх забрати. У разі самовільного залишення пацієнтом закладу адміністрація зобов'язана вжити заходів для його розшуку.

34. Пункт 71 Положення передбачає, що директор та працівники інтернату несуть персональну відповідальність за збереження життя і здоров'я їхніх підопічних, дотримання їхніх прав і запобігання дискримінації щодо них.

II. ВІДПОВІДНІ НАЦІОНАЛЬНІ ДОПОВІДІ ТА ІНШІ ДОКУМЕНТИ

A. Доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

35. У своїй щорічній доповіді за 2018 рік Уповноважений Верховної Ради України з прав людини вказала на системну бездіяльність адміністрацій психоневрологічних інтернатів в Україні щодо ініціювання проваджень з поновлення дієздатності їхніх підопічних. Хоча деякі підопічні були здатні до самостійного проживання у громаді, обов'язкові медичні огляди, спрямовані на визначення доцільності їхнього подальшого перебування в таких закладах, не проводилися. У доповіді також наголошувалося, що після визнання пацієнтів недієздатними адміністрація отримувала «практично повний» контроль над ними. На думку Уповноваженого, такий контроль позбавляв недієздатних осіб можливості залишити заклад або бути переведеними до більш відповідної установи.

36. У звіті за 2024 рік, підготовленому за результатами моніторингового візиту Уповноваженого до психоневрологічного інтернату, було зазначено, що територія закладу була огороджена, а підопічним дозволялося самостійно відвідувати розташовані поблизу магазини та церкву. У звіті за 2025 рік стосовно аналогічного психоневрологічного закладу в Закарпатській області, зазначалося, що територія вказаного закладу також була огороджена та включала контрольно-пропускний пункт, а підопічним дозволялося залишати заклад за умови супроводу працівниками та за наявності відповідного дозволу.

B. Звіт громадської організації «Харківський інститут соціальних досліджень»

37. У звіті 2023 року «Права людей з інвалідністю, які перебувають у стаціонарних закладах під час війни: результати дослідження» зазначалося, що деяким підопічним психоневрологічних закладів дозволялося самостійно виходити за межі території. Але порядок такого виходу відрізнявся і залежав від дієздатності підопічного, його поведінки та запропонованих режимних обмежень. У деяких закладах підопічні могли виходити самостійно, тоді як в інших могли робити це лише із дозволу або у супроводі персоналу; десь вільне переміщення не дозволялося навіть територією закладу. Правила щодо залишення території часто залежали від розсуду адміністрації та працівників закладу.

C. Інші загальнодоступні матеріали

38. У 2016 році журналісти «Громадського радіо» взяли інтерв'ю у заявника. У відповідній публікації у медіа, оприлюдненій 14 серпня 2016 року під назвою «Як людині, яку визнали недієздатною, поновити свої права?»[1], зазначалося:

> «[Заявник] вважає абсолютно незаконним визнання його недієздатним. Зараз він живе в інтернаті, хоча міг би перебувати і на волі, на обліку у психіатра, приймаючи дуже легкі заспокійливі ліки, як це було раніше. Він має пристойну військову пенсію, і на ці гроші може жити у гуртожитку та працювати ріелтором, як і у попередні одинадцять років.
>
> У вільний час чоловік грає у шахи, музикує на фортепіано та читає детективи. На жаль, умови перебування в інтернаті не дуже задовільні: годують багато, але їжа неякісна. Крім того, через перебування у замкненому просторі із великою кількістю неадекватних людей [заявник] впав у депресію. Чоловік також скаржиться, що йому призначають дуже важкі препарати, через які він спить цілими днями.

[1] https://hromadske.radio/podcasts/prava-lyudyny/yak-lyudyni-yaku-vyznaly-nediyezdatnoyu-ponovyty-svoyi-prava (востаннє відвідано 22 вересня 2025 року)

«За довгі роки хвороби я вже навчився себе контролювати», – розповідає [заявник], – якщо мені не дуже добре, то можу тиждень поприймати легкі препарати, і одразу стає легше. В [психоневрологічному інтернаті] ж роками дають такі ліки, що навіть пів таблетки досить, щоб я цілий день не міг піднятися з ліжка».

Без дозволу лікарів чоловік навіть не може вийти на вулицю».

III. ВІДПОВІДНІ МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ДОКУМЕНТИ

A. Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК)

39. Стандарти КЗК щодо перебування недієздатних осіб у закладах соціального захисту, як узагальнено у відповідній частині інформаційного бюлетеня 2020 року під назвою «Особи, позбавлені свободи у закладах соціального захисту» (CPT/Inf(2020)41), передбачають:

«...[П]римусове поміщення та перебування підопічних у закладах соціального захисту (включаючи ситуації, коли встановлені обмеження становлять *de facto* позбавлення свободи) мають регулюватися законом і супроводжуватися належними гарантіями. Зокрема, поміщення має здійснюватися з урахуванням об'єктивного медичного огляду, у тому числі психіатричного.

Крім того, усі підопічні, які були поміщені до закладу соціального захисту у примусовому порядку (включаючи ситуації, коли встановлені обмеження становлять *de facto* позбавлення свободи), незалежно від того, чи мають вони законного опікуна, повинні користуватися ефективним правом на ініціювання провадження для оперативного вирішення, а також регулярного перегляду судом питання щодо законності їхнього поміщення та перебування, а також у цьому контексті вони повинні мати можливість бути заслуханими особисто суддею та бути представленими захисником».

Стосовно осіб, добровільно поміщених до таких закладів, КЗК зазначив (виноски опущено):

«...[Я]кщо вважається, що певний підопічний, який був добровільно поміщений до закладу, та висловлює бажання його залишити, все ж потребує надання догляду, що надається в цьому закладі, має бути повною мірою застосована процедура поміщення у примусовому порядку, передбачена законодавством. За відсутності процедур поміщення у примусовому порядку має бути запроваджена чітка та всеосяжна нормативно-правова база, яка дозволяє добровільно поміщеним підопічним оскаржувати в суді застосування будь-яких подальших обмежень, що становлять позбавлення свободи, як було зазначено».

40. КЗК розглядав питання про права пацієнтів психоневрологічних закладів в Україні під час своїх періодичних візитів до країни у 2002 та 2017 роках, а також під час *ad hoc* візиту у 2019 році. У доповіді (CPT/Inf (2020)1), підготовленій за результатами візиту до України з

02 до 11 квітня 2019 року КЗК зазначив, що всупереч його рекомендаціям внести зміни до національної нормативно-правової бази, щоб підопічні психоневрологічних закладів, які не мали дієздатності, могли звертатися до суду з метою припинення їхнього поміщення до таких закладів, а також забезпечити або автоматичний судовий перегляд необхідності подальшого перебування таких осіб через регулярні проміжки часу, або наявність можливості у самих підопічних ініціювати судовий перегляд через розумні проміжки часу, відповідна нормативно-правова база змінена не була.

Стосовно щорічних переглядів медичними комісіями (див. пункт 29) КЗК наголосив, що такі перегляди у відвіданих ним закладах здійснювалися поверхово, були неналежним чином задокументовані та містили нечіткі висновки або не мали їх взагалі.

Щодо права залишати територію закладу КЗК зазначив:

> «Слід додати, що у трьох «інтернатах» делегація зустріла багатьох підопічних (особливо у закритих відділеннях), які спонтанно та наполегливо зазначили, що не бажали залишатися там; зокрема у с. Великорибальське склалося враження, що дуже значна частина підопічних *de facto* була позбавлена свободи, не користуючись жодними юридичними гарантіями.
>
> КЗК закликає органи влади України забезпечити, щоб підопічні у трьох відвіданих «інтернатах» ... користувалися юридичними гарантіями, передбаченими [Законом України «Про психіатричну допомогу»]».

Також зауважувалося, що в усіх трьох відповідних закладах адміністрація повідомила делегацію КЗК, що пацієнти, які самовільно залишать заклад, підлягатимуть розшуку і, після їхнього виявлення, будуть повернуті до закладу працівниками поліції.

B. Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини

41. В інформаційній записці від 01 лютого 2022 року під назвою «Ситуація з правами людини осіб з інтелектуальними та психосоціальними формами інвалідності в Україні», підготовленій Моніторинговою місією Організації Об'єднаних Націй з прав людини в Україні (далі – ММПЛУ) на підставі 47 моніторингових візитів до закладів довготривалого догляду для осіб з інтелектуальними та психосоціальними формами інвалідності у період з жовтня 2020 року до жовтня 2021 року, було зроблено такі висновки (посилання опущено):

> «3. Точна кількість осіб з інтелектуальними та психосоціальними формами інвалідності в Україні залишається невідомою. За даними Уряду України, станом на 01 січня 2020 року зареєстровано 40 327 осіб, які були визнані недієздатними ... На той момент в інтернатних закладах в Україні перебувало 14 596 осіб, визнаних недієздатними.

...

50. В усіх інтернатах та психіатричних лікарнях, відвіданих ММПЛУ, були виявлені порушення права на свободу осіб з інтелектуальними та психосоціальними формами інвалідності у формі обмежень на свободу пересування як на території закладів, так на вихід за їхні межі. Такі обмеження були встановлені навіть для дієздатних осіб ...

51. Свавільне обмеження права всіх або деяких підопічних з інтелектуальними та психосоціальними формами інвалідності залишати заклади навіть у денний час є однією з ключових проблем, зауважених ММПЛУ. Рішення щодо надання дозволу підопічним залишати заклади на кілька годин у денний час після отримання від них письмової заяви часто приймалися психіатрами на підставі психічного стану підопічних. Якщо в деяких закладах залишати приміщення закладу в денний час було дозволено винятково дієздатним особам, то в інших закладах всім підопічних разом із дієздатними було позбавлено права виходити. У 42 закладах підопічним було дозволено виходити за межі закладів у супроводі співробітників і, зазвичай, групами. Такі групи залишали заклад здебільшого з метою відвідання конкретних громадських місць, наприклад, магазинів, церков чи державних установ. Можливість залишити заклади у складі групи залежала винятково від наявності супроводжуючого персоналу...

...

53. Директори інтернатів не могли пояснити ММПЛУ правові підстави щодо встановлених ними обмежень права на свободу, зокрема, стосовно осіб, визнаних недієздатними, але посилалися на свій особистий обов'язок захищати життя та здоров'я підопічних, визначених у чинному законодавстві. Більшість з них також посилалися на брак персоналу, відповідального за нагляд за підопічними (переважно, санітарів) для виправдання встановлених обмежень вільного пересування на території закладу та вихід за його межі...»

ПРАВО

І. ПОПЕРЕДНІ ЗАУВАЖЕННЯ

42. Суд зауважує, що у своєму попередньому рішенні у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine),* заява № 2809/18, від 15 вересня 2022 року) він розглядав питання тримання заявника у відділенні посиленого (інтенсивного) нагляду психоневрологічного інтернату у період з 27 червня до 06 липня 2017 року. Щодо цього конкретного періоду Суд встановив, що таке поміщення заявника становило позбавлення свободи у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції та не було законним (там само, пункти 87 і 104). Він також встановив порушення пунктів 4 і 5 статті 5 Конвенції щодо цього ж періоду. Питання, чи становило позбавлення свободи перебування заявника у психоневрологічному інтернаті поза цим періодом і поза відділенням посиленого (інтенсивного) нагляду, не входило до предмета розгляду вказаної справи, оскільки, як зазначив Суд у своєму рішенні (там само, пункти 73 і 74), заявник подав скарги

щодо іншого періоду лише після повідомлення Уряду про справу та подав окрему заяву у зв'язку з цим.

43. У цій окремій заяві, цій справі, заявник скаржився на своє перебування у психоневрологічному інтернаті безпосередньо до та після тримання його у відділенні посиленого нагляду – а саме, згідно з його твердженнями, приблизно з 01 квітня до 26 червня 2017 року та з 07 липня 2017 року приблизно до 27 червня 2018 року. Ці окремі скарги становлять предмет цієї справи.

II. ЗАПЕРЕЧЕННЯ УРЯДУ ЩОДО ПОДАЛЬШОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВИ ПІСЛЯ СМЕРТІ ЗАЯВНИКА

A. Доводи сторін

44. Уряд доводив, що, оскільки заявник помер і не було спадкоємців або близьких родичів, які бажали б підтримати розгляд його справи, УГСПЛ не мала *locus standi*. Уряд також зазначив, що між заявником і УГСПЛ не було достатньо тісного зв'язку, а предмет цієї справи не порушував жодних серйозних питань, які мали загальний інтерес, і могли б виправдати її подальший розгляд. Посилаючись на обґрунтування Суду в ухвалі щодо прийнятності у справі «Кротов проти України» [Комітет] *(Krotov v. Ukraine)* [Committee], заява № 30289/17, пункти 11 – 15, від 05 вересня 2024 року), Уряд стверджував, що цю заяву слід було вилучити зі реєстру справ Суду.

45. УГСПЛ заперечила. Вона повторила аргументи, наведені нею в згаданому рішенні у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine)*, пункт 66), та додатково зазначила, що заборона підопічним закладів соціального захисту залишати такі заклади залишалася системною проблемою в Україні. На думку УГСПЛ, ця проблема виходила за межі індивідуальної ситуації заявника і стосувалася всіх осіб, які проживали у подібних закладах в Україні. УГСПЛ також стверджувала, що проблема заборон залишати заклади соціального догляду в Україні не завжди отримувала належну увагу у доповідях Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

B. Оцінка Суду

46. Суд повторює, що він вилучав заяви з реєстру справ у випадках, коли заявник помирав під час провадження і жоден спадкоємець або близький родич не висловлював бажання підтримати розгляд заяви (див. рішення у справі «Хірсі Джамаа та інші проти Італії» [ВП] *(Hirsi Jamaa and Others v. Italy)* [GC], заява № 27765/09, пункт 57, ЄСПЛ 2012 з подальшими посиланнями). Проте як Суд зазначив в ухвалі

щодо прийнятності у справі «Мальхоус проти Чеської Республіки» [ВП] *(Malhous v. the Czech Republic)* [GC], заява № 33071/96, ЄСПЛ 2000-XII), справи стосовно прав людини, що розглядаються Судом, зазвичай мають також моральний вимір, який необхідно враховувати під час вирішення питання про продовження розгляду заяви після смерті заявника. Це особливо актуально, якщо основне питання, порушене у справі, виходить за межі особи та інтересів заявника.

47. Суд посилається на свій висновок в згаданому рішенні у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine)*, пункти 71 – 72), що ця справа стосувалася питань, які виходять за межі цієї заяви та становлять питання загального інтересу. З огляду на вразливість осіб, які перебувають у психоневрологічних закладах, а також той факт, що змін до відповідного національного законодавства внесено не було, Суд дійшов висновку, що повага до прав людини вимагала продовження розгляду цієї справи.

48. Ці висновки є однаково застосовні до цієї справи. Як демонструють відповідні національні та міжнародні доповіді (див. пункти 35 – 37 та 40 – 41), питання, яке лежить в основі цієї справи – відсутність належних гарантій для осіб із психічними розладами, які перебувають у психоневрологічних закладах, – стосується не лише покійного заявника, але й також значної кількості вразливих осіб, які проживають у таких закладах по всій Україні (див. пункт 41). Також відсутні будь-які вказівки, що у відповідній національній нормативно-правовій базі відбулися суттєві зміни (див. пункт 40), які могли б зменшити актуальність зазначеної проблеми.

49. За цих обставин Суд вважає, що немає потреби розглядати питання *locus standi* УГСПЛ під час провадження у Суді, оскільки повага до прав людини, визначених в Конвенції та протоколах до неї, вимагає продовження розгляду заяви відповідно до пункту 1 статті 37 Конвенції *in fine*.

III. СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ ПУНКТІВ 1, 4 ТА 5 СТАТТІ 5 КОНВЕНЦІЇ

50. Посилаючись на пункти 1, 4 і 5 статті 5 Конвенції та статтю 2 Протоколу № 4 до Конвенції, заявник скаржився на заборону залишати територію психоневрологічного інтернату у період приблизно з 01 квітня до 26 червня 2017 року та з 07 липня 2017 року приблизно до 27 червня 2018 року. Він також скаржився, що відповідно до національного законодавства не мав можливості оскаржити законність такої заборони до суду та отримати відшкодування шкоди у зв’язку з нею.

51. Як орган, якому належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів справи (див. рішення у справі

«Радомілья та інші проти Хорватії» [ВП] *(Radomilja and Others v. Croatia* [GC], заяви № 37685/10 і № 22768/12, пункти 114 і 126, від 20 березня 2018 року), Суд вважає, що скарги заявника слід розглядати виключно за пунктами 1, 4 і 5 статті 5 Конвенції (див., наприклад, рішення у справі «Михайловс проти Латвії» *(Mihailovs v. Latvia)*, заява № 35939/10, пункт 101, від 22 січня 2013 року), які передбачають:

> «1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:
>
> (e) законне затримання... психічнохворих ...;
>
> 4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.
>
> 5. Кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.»

A. Прийнятність

1. Чи був заявник позбавлений свободи у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції

(a) Доводи сторін

52. Заявник стверджував, що протягом відповідного періоду він був позбавлений свободи всупереч його волі. Він зазначив, що його первинне поміщення та перебування в психоневрологічному інтернаті були добровільними і йому дозволялося залишати територію з дозволу адміністрації. Однак приблизно з 01 квітня 2017 року йому більше не дозволяли виходити, і відтоді він вважав себе позбавленим свободи. Заявник також вказав, що рішення про його фактичне затримання на території психоневрологічного інтернату було ухвалено працівниками закладу неофіційно, без будь-якого судового провадження чи медичного обґрунтування та виключно з метою перешкодити його зусиллям у поновленні дієздатності. На думку заявника, ця заборона перетворила його добровільне перебування у психоневрологічному інтернаті на *de facto* тримання під вартою.

53. Щодо точності зазначених дат початку та закінчення стверджуваного затримання, 01 квітня 2017 року та 27 червня 2018 року відповідно, заявник стверджував, що ці дати були приблизними, оскільки відповідні рішення працівників психоневрологічного інтернату повідомлялися йому лише усно без будь-якого письмового розпорядження чи запису до його медичної документації. Офіційні запити його захисників з метою підтвердження зазначених дат і встановлення підстав для накладення обмежень були

залишені без задоволення адміністрацією психоневрологічного інтернату без належного обґрунтування (див. пункти 24 – 25).

На підтримку своїх тверджень заявник посилався, *inter alia,* на: (i) листи його законного опікуна до психоневрологічного інтернату (див. пункти 13 та 15), в яких опікун прямо давав вказівку адміністрації заборонити заявникові залишати територію закладу; (ii) відеозапис його неуспішної спроби залишити заклад разом із юристами для того, щоб взяти участь у провадженні щодо поновлення його дієздатності (див. пункт 16); та (iii) його доводи, подані до національних судів, у яких він скаржився на затримання його у психоневрологічному інтернаті та висловлював бажання піти (див. пункт 23).

54. Уряд заперечив. Він стверджував, що заявника помістили до психоневрологічного інтернату на підставі рішення його опікуна. Його подальше перебування там було добровільне і – за винятком періоду, коли він тримався у відділенні посиленого нагляду з 27 червня до 06 липня 2017 року, який вже був розглянутий Судом в рішенні у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine)* – не становило позбавлення свободи у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції. Уряд також посилався на характер психоневрологічного інтернату як закладу соціального захисту населення, а не психіатричної лікарні, та доводив, що заявник не порушував питання свого стверджуваного затримання на національному рівні.

55. Посилаючись на критерії Суду, встановлені в рішенні у справі «Шторк проти Німеччини» *(Storck v. Germany),* заява № 61603/00, ЄСПЛ 2005-V), Уряд також стверджував, що об'єктивно заявник не перебував під постійним наглядом персоналу психоневрологічного інтернату, що заклад не був закритим, що він користувався свободою пересування та мав можливість підтримувати соціальні контакти із зовнішнім світом. Зокрема, йому «дозволялося залишати заклад з реабілітаційною та соціальною метою», брати участь у судових засіданнях, а також спілкуватися зі юристами та журналістами. У суб'єктивному аспекті, на його думку, заявник «не визначився», чи бажав він залишатися у психоневрологічному інтернаті чи ні. Проте ні заявник, ні його представники не подавали жодних офіційних скарг на його стверджуване позбавлення свободи протягом цього періоду.

(b) Оцінка Суду

56. Суд почне зі спостереження, що, хоча поміщення заявника до психоневрологічного інтернату було ініційоване його опікуном, фізичною особою, воно реалізувалося державним закладом – психоневрологічним інтернатом. Тому органи державної влади несли відповідальність за ситуацію, на яку скаржився заявник.

57. Суд уже розглядав справи, що стосувалися поміщення та перебування недієздатних осіб у закладах соціального захисту, і встановлював, що такі заходи можуть становити позбавлення свободи у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції (див., наприклад, рішення у справах «Станєв проти Болгарії» [ВП] *(Stanev v. Bulgaria)* [GC], заява № 36760/06, пункт 132, ЄСПЛ 2012; «Д.Д. проти Литви» *(D.D. v. Lithuania)*, заява № 13469/06, пункт 152, від 14 лютого 2012 року; згадане рішення у справі «Михайловс проти Латвії» *(Mihailovs v. Latvia)*, пункти 131 – 137; та рішення у справі «Червенка проти Чеської Республіки» *(Červenka v. the Czech Republic)*, заява № 62507/12, пункти 103 – 104, від 13 жовтня 2016 року). Суд повторює, що поняття позбавлення свободи у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції не лише містить об'єктивний елемент тримання особи у конкретному обмеженому просторі протягом періоду часу, який є довшим за незначний. Особа може вважатися позбавленою свободи, лише якщо, як додатковий суб'єктивний елемент, вона не надала дійсної згоди на відповідне тримання (див. згадане рішення у справі «Шторк проти Німеччини» *(Storck v. Germany)*, пункт 74).

58. У цій справі не оскаржувалося, що перебування заявника у психоневрологічному інтернаті було безперервним з моменту його поміщення 06 серпня 2014 року і до його смерті 25 грудня 2019 року. Він був поміщений туди на підставі звернення його опікуна і протягом усього періоду свого перебування залишався недієздатним. Відповідно до положень Закону України «Про психіатричну допомогу» (див. пункт 28), як такий, заявник жодного разу протягом свого перебування у психоневрологічному інтернаті не мав права виписатися з цього закладу за власною ініціативою. Він також ніколи не міг залишати заклад, коли б не захотів, оскільки навіть для короткочасних періодів перебування поза його межами він завжди був зобов'язаний отримувати попередній дозвіл працівників психоневрологічного інтернату. Якби заявник залишив заклад без дозволу, психоневрологічний інтернат був би зобов'язаний вжити заходів для його розшуку та повернення (див. відповідні положення національного законодавства у пункті 34 та практику, описану у доповіді КЗК у пункті 40).

59. Суд також зауважує, що під час перебування заявника у психоневрологічному інтернаті його працівники надавали заявнику медичну допомогу (див. пункт 10) та мали можливість переводити його зі звичайного житлового корпусу до відділення посиленого нагляду і назад (див. пункт 14). На думку Суду, ці факти свідчать, що працівники психоневрологічного інтернату здійснювали повний та ефективний контроль за лікуванням, місцем проживання та пересуванням заявника (див. рішення у справі «Х.Л. проти Сполученого Королівства» *(H.L. v. the United Kingdom)*, заява

№ 45508/99, пункт 91, ЄСПЛ 2004-IX). Отже, незалежно від того, чи надавався заявникові іноді дозвіл залишати психоневрологічний інтернат на короткі періоди – факт чого Уряд у будь-якому випадку не довів – увесь період його перебування в закладі мав всі об'єктивні ознаки позбавлення свободи у розумінні статті 5 Конвенції (див. згадане рішення у справі «Станєв проти Болгарії» *(Stanev v. Bulgaria)*, пункти 124 – 132, в якому Суд дійшов висновку, що підопічний закладу соціального захисту був «позбавлений свободи», хоча після отримання дозволу він міг залишати цей заклад і йому справі декілька разів дозволяли зробити це).

60. Повертаючись до суб'єктивного елемента, Суд має оцінити, чи надав заявник дійсну згоду на своє тримання протягом усього періоду, що розглядається. У зв'язку з цим Суд зауважує, що сам факт відсутності у заявника дієздатності не означає, що він *de facto* був нездатний розуміти свою ситуацію (див. рішення у справі «Штукатуров проти Росії» *(Shtukaturov v. Russia)*, заява № 44009/05, пункт 108, ЄСПЛ 2008).

61. Це спостереження є особливо важливим, оскільки заявник вирішив скаржитися – як на національному рівні, так і до Суду – не на весь період свого перебування у психоневрологічному інтернаті, починаючи з 2014 року, яке, як зазначено, мало всі об'єктивні ознаки позбавлення свободи, а лише на період 2017 – 2018 роки, протягом якого працівники закладу заборонили йому залишати його територію і протягом якого він вважав себе позбавленим свободи.

62. У зв'язку з цим Суд насамперед зауважує, що навіть якщо заявник, як особа, позбавлена дієздатності, надав мовчазну згоду на своє поміщення до закладу, така початкова згода не може вважатися безвідкличною або такою, що позбавляє його захисту, передбаченого пунктом 1 статті 5 Конвенції, зокрема, щойно він заперечив проти подальшого свого тримання. Крім того, той факт, що протягом майже двох років і семи місяців після його поміщення (серпень 2014 року – квітень 2017 року) заявник не оскаржував своє перебування у психоневрологічному інтернаті, навіть припустивши, що в цей період він вважав його добровільним, не є вирішальним стосовно будь-якого подальшого періоду.

63. Щодо ситуації після приблизно 01 квітня 2017 року, всупереч аргументам Уряду, було очевидно, що заявник більше не бажав залишатися у психоневрологічному інтернаті: він безуспішно намагався залишити територію закладу, прямо повідомляв суди про своє бажання виписатися із закладу, а також (через своїх юристів) подав заяву про вчинення кримінального правопорушення, в якій повідомляв про незаконне позбавлення його свободи (в якості протилежного прикладу згадане рішення у справі «Михайловс проти Латвії» *(Mihailovs v. Latvia)*, пункти 138 і 139, в якому заявник був

задоволений своїм перебуванням у закладі соціального захисту, відмовився від переведення до іншого закладу та не звертався до жодного національного органу влади з метою своєї виписки, а також «Шторк проти Німеччини» *(Storck v. Germany)*, пункти 127 і 128, в якій заявниця під час провадження на національному рівні визнала, що її перебування було добровільним, і було встановлено, що вона дала на нього згоду та не намагалася втекти).

64. Щодо періоду, який має розглядатися, Суд вважає переконливими пояснення заявника щодо його неспроможності гарантувати точність дат початку та закінчення стверджуваного позбавлення свободи. З огляду на те, що Уряд не надав жодних документів, таких як журнали реєстрації входу та виходу, які могли б спростувати твердження заявника (див. рішення у справі «Крянге проти Румунії» [ВП] *(Creangă v. Romania)* [GC], заява № 29226/03, пункти 99 – 100, від 23 лютого 2012 року), Суд вважає за можливе прийняти дати, зазначені заявником (а саме: 01 квітня 2017 року та 27 червня 2018 року), як дати початку та закінчення оскаржуваної ситуації.

65. З огляду на обсяг скарги, що розглядається у цій справі, який виключає період, що був предметом розгляду у згаданому рішенні Суду 2019 року у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine)*, Суд доходить висновку у контексті зазначених міркувань, що перебування заявника у психоневрологічному інтернаті з 01 квітня до 26 червня 2017 року та з 07 липня 2017 року до 27 червня 2018 року становило *de facto* позбавлення свободи у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Осипенко проти України» *(Osypenko v. Ukraine)*, заява № 4634/04, пункт 49, від 09 листопада 2010 року та згадане рішення у справі «Червенка проти Чеської Республіки» *(Červenka v. the Czech Republic)*, пункт 104).

2. Інші питання щодо прийнятності

(a) Доводи сторін

66. Уряд стверджував, що заявник не вичерпав національні засоби юридичного захисту. Не надавши додаткових відомостей чи прикладів із національної практики, він стверджував, що згідно із законодавством України заявник міг оскаржити своє стверджуване тримання у психоневрологічному інтернаті у порядку цивільного судочинства або подати скаргу до суду. Уряд також послався на неподання заявником заяви про вчинення кримінального правопорушення щодо його стверджуваного незаконного затримання. У зв’язку з цим він зазначив, що ані прокуратура, ані поліція не мали жодних відомостей про скарги заявника на його перебування у психоневрологічному інтернаті.

67. Посилаючись на раніше наведені доводи (див. пункти 54 – 55), Уряд також стверджував, що скарги були явно необґрунтованими.

68. Заявник заперечив. Він стверджував, що був позбавлений доступу до судових засобів юридичного захисту через відсутність у нього дієздатності. Його спроби поновити свою дієздатність виявилися неефективними, оскільки на той момент національне законодавство не дозволяло йому зробити це без згоди його законного опікуна, і з цієї причини суди неодноразово повертали його справу на новий розгляд (див. пункт 18). Крім того, всупереч твердженням Уряду, 13 жовтня 2017 року законні представники заявника подали до поліції заяву про вчинення кримінального правопорушення щодо його стверджуваного незаконного тримання у психоневрологічному інтернаті. Однак, як з'ясував представник заявника у жовтні 2018 року, це розслідування було неефективним, і його поточний стан залишається невідомим.

(b) Оцінка Суду

69. Суд вважає, що у цій справі питання, чи вичерпав заявник національні засоби юридичного захисту для оскарження законності його стверджуваного тримання у психоневрологічному інтернаті, тісно пов'язане з його твердженнями за пунктом 4 статті 5 Конвенції. Тому це питання слід долучити до розгляду по суті за цим положенням (див. згадане рішення у справі «Михайловс проти Латвії» *(Mihailovs v. Latvia),* пункт 110).

70. Суд також зазначає, що ця частина заяви не є ані явно необґрунтованою, ані неприйнятною з будь-яких інших підстав перелічених у статті 35 Конвенції. Отже, вона має бути визнана прийнятною.

B. Суть

1. Пункт 1 статті 5 Конвенції

(a) Доводи сторін

71. Заявник стверджував, що його тримання не відповідало вимогам пункту 1 статті 5 Конвенції. Зокрема, воно не ґрунтувалося на чіткому та передбачуваному національному законодавстві. Воно також не було необхідним з медичної точки зору. Вказівки його законного опікуна щодо заборони залишати територію психоневрологічного інтернату не мали жодної законної підстави та не переслідували жодної законної мети. Внаслідок свого затримання у психоневрологічному інтернаті він не мав можливості брати участь у провадженні щодо поновлення своєї дієздатності, відвідувати церкву або проводити час із друзями.

72. Уряд не прокоментував, чи було позбавлення заявника свободи таким, що відповідало пункту 1 статті 5 Конвенції.

(b) Оцінка Суду

73. Насамперед Суд зазначає, що Уряд не навів жодних прийнятних виправдань для позбавлення заявника свободи (див. пункт 72). Оскільки це відбулося у контексті психічного розладу заявника, Суд оцінить, чи було його затримання виправданим відповідно до підпункту «e» пункту 1 статті 5 Конвенції.

74. Відповідні загальні принципи щодо позбавлення свободи психічнохворих осіб відповідно до підпункту «e» пункту 1 статті 5 Конвенції узагальнені в згаданому рішенні у справі «Станєв проти Болгарії» *(Stanev v. Bulgaria)* пункти 143 – 147) та рішенні у справі «Ільнзеєр проти Німеччини» [ВП] *(Ilnseher v. Germany)* [GC], заяви № 10211/12 та № 27505/14, пункти 127 – 134, від 04 грудня 2018). Суд сформулював три мінімальні умови для законного тримання особи на підставі психічного розладу відповідно до підпункту «e» пункту 1 статті 5 Конвенції: має бути достовірно доведено, що особа є психічнохворою (тобто наявність справжнього психічного розладу має бути встановлена компетентним органом влади на підставі об'єктивної судово-медичної експертизи); психічний розлад повинен бути такого виду або ступеня, що обумовлює примусове тримання; і обґрунтованість продовження тримання залежить від стійкості такого захворювання (див. рішення у справі «Вінтерверп проти Нідерландів» *(Winterwerp v. the Netherlands)*, від 24 жовтня 1979 року, пункт 39, Серія А № 33).

75. До того ж тримання не може вважатися «законним» у розумінні пункту 1 статті 5 Конвенції, якщо національна процедура не забезпечує достатніх гарантій проти свавілля (див. згадане рішення у справі «Штукатуров проти Росії» *(Shtukaturov v. Russia)*, пункт 113, рішення у справах «Л.М. проти Латвії» *(L.M. v. Latvia)*, заява № 26000/02, пункт 54, від 19 липня 2011 року та «Б.М. проти Іспанії» (*B.M. v. Spain)*, заява № 25893/23, пункт 46, від 06 листопада 2025 року).

76. Повертаючись до цієї справи, Суд, посилаючись на свої висновки в згаданому рішенні у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine),* пункти 98 – 104), по-перше, зауважує, що жодного офіційного рішення щодо позбавлення заявника свободи ніколи не ухвалювалося. Відсутність такого рішення, на думку Суду, залишила заявника у стані невизначеності щодо законної підстави для його затримання, у ситуації, несумісній з принципами юридичної визначеності та захисту від свавілля, які є загальними елементами, притаманними Конвенції та принципу верховенства права (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Прошкін проти Росії» *(Proshkin v. Russia)*, заява № 28869/03, пункт 73, від 07 лютого 2012 року).

77. Наведених міркувань у принципі було б достатньо Суду для встановлення порушення пункту 1 статті 5 Конвенції. Проте за

обставин цієї справи Суд вважає за необхідне також розглянути інші аспекти необхідного захисту від свавілля.

78. У зв'язку з цим Суд зазначає, що перебування заявника у психоневрологічному інтернаті ґрунтувалося на згоді та вказівках його законного опікуна, який вважався таким, що діяв від його імені. З точки зору національного законодавства заявник, таким чином, вважався таким, що перебував у закладі соціального захисту добровільно, і вимоги щодо госпіталізації у примусовому порядку – такі як обов'язковий судовий дозвіл, який зазвичай був застосовний у таких випадках (див. пункт 27), – не застосовувалися.

79. У результаті заявник був *de facto* позбавлений свободи у психоневрологічному інтернаті виключно на підставі згоди та вказівок свого опікуна.

80. Суд вже визнавав наявність тенденції у міжнародних стандартах, щоб тримання недієздатних осіб супроводжувалося необхідними процесуальними гарантіями, а саме, наявністю дозволу суду. Зокрема, перевірка у судовому порядку згоди опікуна на позбавлення свободи його підопічного – як автоматично, так і на вимогу підопічного чи іншої належної особи – могло б, на думку Суду, становити відповідну гарантію проти свавілля (див. щодо тримання у психіатричній лікарні, рішення у справі «Сикора проти Чеської Республіки» *(Sýkora v. the Czech Republic)*, заява № 23419/07, пункт 67, від 22 листопада 2012 року, а щодо тримання у закладі соціального захисту згадане рішення у справі «Червенка проти Чеської Республіки» *(Červenka v. the Czech Republic)*, пункт 107). Потреба у судовому дозволі у справах стосовно позбавлення свободи недієздатних осіб – хоча й у контексті їхньої госпіталізації до психіатричних лікарень – також була визнана Конституційним Судом України (див. пункт 31).

81. Однак на той момент українське законодавство не передбачало таких гарантій для заявника, і, попри рекомендації КЗК, чинна нормативно-правова база залишається незмінною досі (див. пункти 39 – 40).

82. Суд також не може не зазначити, що *de facto* тримання заявника майже збігалося у часі з його спробами поновити свою дієздатність. Хоча Суд не може робити припущення щодо того, чи мало, як стверджував заявник, його затримання фактично на меті перешкодити цим зусиллям, він, тим не менш, зазначає, що не було доведено існування будь-яких інших причин (у тому числі медичного характеру), які б виправдовували тримання заявника у відповідний період.

83. У зв'язку з цим Суд посилається на відповідні положення національного законодавства, згідно з якими заклади соціального захисту були зобов'язані відповідно до законодавства проводити психіатричний огляд своїх підопічних щонайменше один раз на рік з

метою визначення необхідності їхнього подальшого перебування у таких закладах (див. пункт 29). Однак у цій справі Уряд не повідомив Суд про будь-які психіатричні огляди, проведені щодо заявника у 2017 – 2018 роках, у межах яких розглядалося питання необхідності його подальшого перебування у психоневрологічному інтернаті. За відсутності таких оглядів Суд не може встановити, чи був психічний розлад заявника у відповідний період такого виду або ступеня, що обумовлював примусове тримання відповідно до критеріїв, сформульованих в рішенні у справі «Вінтерверп проти Нідерландів» *(Winterwerp v. the Netherlands)* (див. пункт 74).

84. Таким чином, Суд вважає, що тримання заявника було незаконним, оскільки воно не супроводжувалося достатніми гарантіями проти свавілля та не підпадало під умови підпункту «e» пункту 1 статті 5 Конвенції.

85. Отже, було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

2. Пункт 4 статті 5 Конвенції

(a) Доводи сторін

86. Заявник стверджував, що законодавство України не містило жодних механізмів, за допомогою яких підопічні психоневрологічних закладів могли б оскаржити своє тримання, а механізми судового перегляду, передбачені Законом України «Про психіатричну допомогу», не застосовувалися до таких ситуацій. Як недієздатна особа, він також не міг звернутися до суду.

87. Уряд заперечив, зазначивши, що заявникові вдалося ініціювати судове провадження щодо поновлення його дієздатності. На його думку, результат такого провадження міг би призвести до припинення його перебування у психоневрологічному інтернаті.

(b) Оцінка Суду

88. Загальні принципи щодо прав осіб, які перебувають у закладах соціального захисту, ініціювати провадження для перегляду законності тримання їх під вартою були узагальнені в згаданих рішеннях у справах «Станєв проти Болгарії» *(Stanev v. Bulgaria)*, пункт 168) та «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine),* пункт 107).

89. Суд повторює свої висновки, зроблені в згаданому рішенні у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine),* пункти 108 – 110) щодо відсутності встановленої законодавством процедури, яка б надавала заявникові право ініціювати судове провадження, в межах якого могла б бути вирішено питання законності позбавлення його свободи.

Крім того, Суд зазначає, що у цій справі національні суди жодним чином і на жодному етапі не брали участі у вирішенні питання щодо

тримання заявника. Як підкреслюється у відповідних доповідях міжнародних органів (див. пункти 40 та 81), українське законодавство не передбачає автоматичного судового перегляду тримання у закладі соціального захисту у ситуаціях, подібних до ситуації заявника. Також такий перегляд не може бути ініційований самою зацікавленою особою.

90. Така ситуація різко контрастує зі становищем осіб, які тримаються у психіатричних лікарнях і які можуть ініціювати провадження щодо судового перегляду законності тримання їх під вартою відповідно до положень Закону України «Про психіатричну допомогу» (див. пункт 27). Хоча до повноважень Суду не належить з'ясовувати, яка система судового перегляду у цій сфері була б найкращою або найбільш доцільною, він не вбачає жодного виправдання для відмови у наданні схожих судових гарантій підопічним психоневрологічних закладів. Аналогічні зауваження також були зазначені КЗК (див. пункти 39 і 40).

91. Стосовно перевірки, проведеної прокуратурою та/або поліцією, як пропонував Уряд у своєму запереченні щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту (див. пункт 66), Суд вже встановлював, що такі перевірки не можуть вважатися судовим переглядом, який відповідає вимогам пункту 4 статті 5 Конвенції (див. згадане рішення у справі «Штукатуров проти Росії» *(Shtukaturov v. Russia)*, пункт 124). У будь-якому випадку і, всупереч твердженням Уряду, вбачається, що 13 жовтня 2017 року заявник через юристів подав до поліції заяву про вчинення кримінального правопорушення, в якій прямо зазначалося, що його незаконно позбавляли свободи у психоневрологічному інтернаті. Хоча кримінальне провадження було порушено, це не призвело до судового перегляду законності тримання заявника або до його звільнення.

92. Насамкінець Суд зауважує, що Уряд не вказав жодного конкретного національного засобу юридичного захисту, здатного надати заявникові, як особі, позбавленій дієздатності, безпосередню можливість оскаржити законність тримання його у психоневрологічному інтернаті. Хоча стаття 24 Закону України «Про психіатричну допомогу» (див. пункт 28) передбачає судове рішення як одну з підстав, на яких недієздатна особа може вибути із закладу соціального захисту, вона не передбачає чіткого механізму для ініціювання відповідного провадження з цією метою. Уряд також не роз'яснив, яким чином цей механізм – якщо він узагалі існував у законодавстві – функціонував на практиці.

93. В контексті зазначеного Суд відхиляє заперечення Уряду щодо стверджуваного невичерпання заявником національних засобів юридичного захисту, яке раніше було долучено до розгляду справи по

суті (див. пункт 66), та вважає що було порушено пункт 4 статті 5 Конвенції.

3. Пункт 5 статті 5 Конвенції

(a) Доводи сторін

94. Заявник стверджував, що він не міг отримати відшкодування шкоди за незаконне позбавлення свободи, оскільки психоневрологічний інтернат ніколи не визнавав цього, а національні органи влади не встановили такого факту. За відсутності такого попереднього визнання будь-яка спроба вимагати відшкодування шкоди була б марною.

95. Уряд заперечив, стверджуючи, що заявникові був доступний компенсаційний засіб юридичного захисту відповідно до статей 23 і 1167 Цивільного кодексу України (див. згадане рішення у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine)*, пункти 43 та 44). Посилаючись на приклад із національної практики, у якому відповідному позивачеві було присуджено компенсацію у зв'язку з моральною шкодою за заборону залишати психоневрологічний заклад (там само, пункт 64), Уряд стверджував, що запропонований засіб юридичного захисту був ефективним як у теорії, так і на практиці.

(b) Оцінка Суду

96. Практика Суду за пунктом 5 статті 5 Конвенції щодо права на відшкодування шкоди у випадках, коли тримання під вартою здійснювалося з порушенням гарантій, закріплених у статті 5 Конвенції, наведена в згаданому рішенні у справі «Станєв проти Болгарії» *(Stanev v. Bulgaria)*, пункт 182).

97. Суд зазначає, що в згаданому рішенні у справі «Кагановський проти України» *(Kaganovskyy v. Ukraine),* пункти 114 та 115) він розглянув і відхилив аналогічний аргумент, висунутий Урядом. Він також повторює свої попередні висновки, що право на відшкодування шкоди відповідно до пункту 5 статті 5 Конвенції не було забезпечене в українській правовій системі, зокрема у випадках, коли не було окремого встановлення незаконності позбавлення свободи національними органами влади (див., наприклад, рішення у справі «І.Н. проти України» *(I.N. v. Ukraine),* заява № 28472/08, пункти 93 – 102, від 23 червня 2016 року). У цій справі з огляду на те, що національні органи влади окремо не встановили незаконність позбавлення заявника свободи у психоневрологічному інтернаті, Суд не вбачає підстав дійти іншого висновку.

98. Отже, було порушено пункт 5 статті 5 Конвенції.

IV. ІНШІ СТВЕРДЖУВАНІ ПОРУШЕННЯ КОНВЕНЦІЇ

99. Насамкінець заявник скаржився за статтями 8 і 9 Конвенції на те, що він не міг залишати територію психоневрологічного інтернату для відвідування церкви або зустрічі із друзями. Він також скаржився за статтею 13 Конвенції на відсутність засобів юридичного захисту у зв'язку зі своїми скаргами.

100. Беручи до уваги факти цієї справи та доводи сторін, а також зазначаючи у зв'язку зі скаргою за статтею 9 Конвенції, що вона не стосується будь-яких обмежень здатності заявника сповідувати свою релігію на території психоневрологічного інтернату, Суд вважає, що ці скарги пов'язані з розглянутими за статтею 5 Конвенції, і тому також мають бути визнані прийнятними.

101. Однак з огляду на свої висновки за цим положенням (див. пункти 85, 93 і 98) Суд вважає, що окремого питання щодо стверджуваних порушень статей 8, 9 і 13 Конвенції не виникає.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

102. Стаття 41 Конвенції передбачає:

> «Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.»

103. Заявник не подав вимоги щодо справедливої сатисфакції. Тому Суд вважає, що немає підстав присуджувати йому якусь суму у зв'язку з цим.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

1. *Вирішує* одноголосно продовжити розгляд заяви відповідно до пункту 1 статті 37 Конвенції *in fine*;

2. *Оголошує* одноголосно заяву прийнятною;

3. *Постановляє* одноголосно, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції;

4. *Постановляє* одноголосно, що було порушено пункт 4 статті 5 Конвенції;

5. *Постановляє* одноголосно, що було порушено пункт 5 статті 5 Конвенції;

6. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що не порушується жодного окремого питання за статтями 8, 9, 13 Конвенції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 05 березня 2026 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Мартіна Келлер	Катержина Шімачкова
(Martina Keller)	*(Kateřina Šimáčková)*
Заступник Секретаря	Голова

Відповідно до пункту 2 статті 45 Конвенції та пункту 2 Правила 74 Регламенту Суду до цього рішення додається окрема думка судді Сергідеса.

ОКРЕМА ДУМКА СУДДІ СЕРГІДЕСА, ЯКА ЧАСТКОВО НЕ ЗБІГАЄТЬСЯ З ПОЗИЦІЄЮ БІЛЬШОСТІ

1. У цій справі заявник скаржився на заборону залишати територію Київського психоневрологічного інтернату (далі – психоневрологічний інтернат) у період приблизно з 01 квітня до 26 червня 2017 року та з 07 липня 2017 року приблизно до 27 червня 2018 року. Він також скаржився, що згідно з національним законодавством не міг оскаржити законність такої заборони у суді або отримати відшкодування шкоди за неї. У зв'язку з цими скаргами він посилався на пункти 1, 4 і 5 статті 5 Конвенції та статтю 2 Протоколу № 4 до Конвенції (див. пункт 50 рішення). Заявник також скаржився за статтями 8 і 9 Конвенції на те, що він не міг залишати територію психоневрологічного інтернату для відвідування церкви або зустрічі із друзями. Насамкінець він скаржився за статтею 13 Конвенції на відсутність засобів юридичного захисту у зв'язку з його скаргами (див. пункт 100 рішення).

2. Я погоджуюся з більшістю в тому, що було порушено пункти 1, 4 і 5 статті 5 Конвенції, однак не погоджуюся з тим, що немає потреби розглядати питання прийнятності та суть решти скарг заявника. Тому я голосував за пункти 1 – 5 резолютивної частини рішення, але проти пункту 6, в якому зазначено, що не порушується жодного окремого питання за статтями 8, 9 і 13 Конвенції.

3. Обґрунтування Суду щодо відсутності розгляду питання прийнятності та суті решти скарг заявника викладено у пунктах 51, 100 і 101 цього рішення. У пункті 51 зазначено, що як орган, якому належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів справи, Суд вважає, що скарги заявника слід розглядати виключно за пунктами 1, 4 і 5 статті 5 Конвенції. У пункті 100 зазначено: «Беручи до уваги факти цієї справи та доводи сторін, а також зазначаючи у зв'язку зі скаргою за статтею 9 Конвенції, що вона не стосується будь-яких обмежень здатності заявника сповідувати свою релігію на території психоневрологічного інтернату, Суд вважає, що ці скарги пов'язані з розглянутими за статтею 5 Конвенції, і тому також мають бути визнані прийнятними». У наступному пункті, пункті 101, зазначено: «Однак з огляду на свої висновки за цим положенням (див. пункти 85, 93 і 98) Суд вважає, що окремого питання щодо стверджуваних порушень статей 8, 9 і 13 Конвенції не виникає».

4. Як я також зазначав у низці інших окремих думок, не можна поглинати одне право іншим правом або одне положення Конвенції іншим положенням Конвенції і стверджувати, що немає потреби розглядати прийнятність та суть решти скарг заявника. Такий підхід до поглинання одного права іншим не має законної підстави в Конвенції і, навпаки, не відповідає, *inter alia,* принципам верховенства права, ефективності, неподільності прав і автономії прав, а також меті

індивідуальної заяви за статтею 34 Конвенції, що лежать в основі Конвенції. Не слід залишати поза увагою, що кожне право має власну визначену нормативну основу, сферу застосування, мету, параметри застосування, а також окремий правовий і моральний характер. Розгляд одного права як порожньої посудини, яку можна заповнити іншим, створює ризик підірвати ці основоположні відмінності. Суд несе відповідальність не лише за захист прав, а й за збереження їхньої індивідуальної ідентичності в конвенційній системі.

5. Практика або принцип, застосовуваний Судом, відповідно до якого він є органом, якому належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів справи, не має на меті призводити до підпорядкування одного права іншому без окремого розгляду його прийнятності та суті. Натомість він покликаний забезпечити ефективний захист заявника, який не послався на відповідне положення Конвенції, хоча, по суті, його заява описує факти, що підпадають під сферу його дії (див. докладніше щодо цього аргументу пункт 5 моєї окремої думки, яка частково не збігається з позицією більшості, в рішенні у справі «Мандєв та інші проти Болгарії» *(Mandev and Others v. Bulgaria)*, заява № 57002/11 та 4 інші заяви, від 21 травня 2024 року), а також пункт 5 моєї окремої думки, яка частково не збігається з позицією більшості, в рішенні у справі «Томенко проти України» *(Tomenko v. Ukraine)*, заява № 79340/16, від 10 липня 2025 року).

6. Крім того, таке поглинання прав створює ризик викривлення аналітичної структури Конвенції шляхом зведення чітко визначених нормативних гарантій до єдиного, надмірно розширеного положення. Такий підхід не лише послаблює доктринальну цілісність системи Конвенції, але й, як зазначалося, позбавляє окремі права їхньої автономної захисної функції. Конвенція була свідомо побудована як сукупність взаємодоповнюючих, проте відмінних гарантій, а не як ієрархія, в якій певні положення можуть розглядатися як залишкові або лише допоміжні щодо інших. Допущення поглинання одного права іншим додатково підриває юридичну визначеність і передбачуваність. Заявники не можуть обґрунтовано передбачити, що скарга, сформульована за одним положенням, буде фактично нівельована через її перекваліфікацію як зайвої після розгляду іншого положення. Така непередбачуваність є несумісною з принципом верховенства права і створює ризик підриву довіри до механізму подання індивідуальних заяв. Крім того, поглинання прав затьмарює конкретні позитивні та негативні зобов'язання, що притаманні кожному праву, гарантованому Конвенцією. Різні права покладають на державу-відповідача чіткі обов'язки, передбачають застосування різних критеріїв обґрунтування та вимагають різних форм судового контролю. Не розглядаючи кожне право окремо, Суд ризикує оминути

спеціальні стандарти розгляду, яких вимагає Конвенція, та знизити глибину й точність свого обґрунтування. Така практика також має суттєвий вплив на розвиток практики Суду. Прогресивне тлумачення Конвенції залежить від поступового уточнення обсягу та змісту кожного права. Коли скарги відхиляються шляхом їх поглинання, а не шляхом належного мотивованого розгляду, втрачаються можливості для розвитку практики, що може призвести до доктринальної стагнації. Зрештою, поглинання прав погіршує процесуальне становище заявника. Стаття 34 Конвенції гарантує не лише доступ до Суду, а реальний судовий розгляд суті кожного стверджуваного порушення. Відмова від розгляду скарги на тій підставі, що вона поглинається іншим положенням, означає позбавлення заявника мотивованої відповіді та послаблення аспекту участі в розгляді за Конвенцією. Такий підхід створює ризик перетворення принципу, відповідно до якого Суду належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів, на механізм процесуальної економії за рахунок матеріальної справедливості.

7. Ще одним аспектом, який потребує розгляду, є спосіб, у який Суд вирішує поглинати одні права іншими, не визначаючи чітко ні обсяг, ні зміст права, що поглинається, ні обсяг і зміст права, яке, як стверджується, здійснює таке поглинання, водночас доходячи висновку про відсутність потреби розглядати прийнятність і суть відповідних прав. Такий підхід позбавлений методологічної прозорості та позбавляє процес ухвалення рішення аналітичної чіткості. Не визначаючи, які саме елементи одного права вважаються такими, що перетинаються з іншим положенням або поглинаються ним, Суд залишає як заявників, так і держав-відповідачів у стані невизначеності щодо точного правового обґрунтування, яке покладається в основу для такого висновку. Така невизначеність унеможливлює визначення того, чи було поглинуте право повністю та належним чином розглянуте, частково враховане або фактично проігнороване. До того ж, вирішивши не розглядати питання прийнятності та суть скарги без попереднього окреслення меж права, яке, як стверджується, підлягає поглинанню, фактично становить форму неявного відхилення без належного мотивування. Така практика створює ризик поєднання аналітичної економії зі здійсненням правосуддя по суті та підриває вимогу щодо обґрунтованості й зрозумілості судових рішень. За відсутності чіткого пояснення, що саме поглинається і з яких підстав, підхід Суду також послаблює гарантії, закладені в системі Конвенції. Кожне право, гарантоване Конвенцією, передбачає власні пороги прийнятності, окремі стандарти перегляду та конкретні правові наслідки. Обхід цього структурованого аналізу без чіткого обґрунтування створює ризик підриву внутрішньої послідовності здійснення судочинства за Конвенцією та довіри до мотивування Суду.

8. Аргумент про те, що з огляду на висновок Суду за одним положенням Конвенції окремого питання щодо стверджуваних порушень інших положень не виникає, не може бути прийнятий як принциповий підхід. Сам факт встановлення порушення (як у цій справі) або відсутності такого порушення за одним положенням не вичерпує правових і нормативних питань, порушених щодо інших конвенційних прав, на які посилається заявник. Як уже зазначалося, кожне положення Конвенції захищає окремий інтерес, переслідує конкретну мету та породжує власний комплекс зобов'язань і стандартів перевірки. Висновок, зроблений за одним правом, не може без додаткового аналізу вважатися таким, що вирішує по суті скарги, порушені за іншими положеннями, навіть за наявності фактичного перетину обставин. Інакше відбувається змішування фактичної подібності з нормативною еквівалентністю. Крім того, формула «окремого питання не виникає» ризикує перетворитися на декларативний засіб, а не результат обґрунтованого судового аналізу. За відсутності чіткого розгляду, який би демонстрував, що основні елементи інших стверджуваних порушень були повністю досліджені за розглянутим положенням, такий висновок залишається необґрунтованим і позбавляє заявника ефективного вирішення його скарг.

9. З цього випливає, що будь-яка форма поглинання одного права, гарантованого Конвенцією, іншим правом не дозволяється згідно з Конвенцією, оскільки призводить не просто до обмеження, а до позбавлення самого права. Такий результат прямо суперечить принципу ефективного захисту прав людини, який є центральним принципом Конвенції та лежить в основі кожного її положення. Практика, яка призводить до відсутності розгляду права, а не його ретельної та окремої оцінки, позбавляє це право його практичного та ефективного змісту і, таким чином, є несумісною з об'єктом і метою Конвенції.

10. Якби я не залишився у меншості, я б ретельно розглянув усі інші скарги заявника та вирішив одночасно питання щодо їхньої прийнятності та розглянув по суті.